

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

-обавезна садржина- свака рубрика мора бити попуњена

(сви подаци уписују се у одговарајућу рубрику, а назив и место рубрике не могу се мењати или изоставити)

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовao комисију:</p> <p>Наставно-научно веће Правног факултета у Новом Саду, тридесет пета седница, 25.02.2016. године.</p> <p>2. Састав комисије са знаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:</p> <p>Академик проф. др Радован Вукадиновић, редовни професор Правног факултета у Крагујевцу. У звање редовног професора за ужу научну област Пословноправну, за наставни предмет Међународно трговинско право изабран је 06.08.1998. године.</p> <p>Проф. др Душанка Ђурђев, редовни професор Правног факултета у Новом Саду. У звање редовног професора за ужу научну област Привредноправну, за наставни предмет Међународно привредно право изабрана је 12.02.1996. године.</p> <p>Доц. др Сандра Фишер Шобот, доцент Правног факултета у Новом Саду. У звање доцента за ужу научну област Привредноправну, за наставни предмет Привредно право изабрана је 15.07.2013. године.</p>
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме: Марија, Драган, Мијатовић (рођ. Мркшић)</p> <p>2. Датум рођења, општина, држава: 26.02.1986. године, Нови Сад, Република Србија</p> <p>3. Назив факултета, назив студијског програма дипломских академских студија – мастер и стечени стручни назив</p> <p>Правни факултет Универзитета у Новом Саду, Дипломске академске - мастер студије (Општи смер), Дипломирани правник-мастер</p> <p>4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија</p> <p>Академске 2011/2012. године; Докторске студије – Јавно право</p> <p>5. Назив факултета, назив магистарске тезе, научна област и датум одбране:</p>
<p>6. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука:</p>
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
<p>„Soft law као инструмент хармонизације међународног трговинског права“</p>

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Навести кратак садржај са знаком броја страна, поглавља, слика, шема, графикона и сл.

Докторска дисертација кандидата Марије Мијатовић има обим од 274 стране А4 формата компјутерски обрађеног текста, писаног ћиричним писмом, тип слова New Times Roman, величина слова 12, проред 1,5. У техничком смислу дисертација је урађена у складу са важећим универзитетским стандардима. Текст обухвата кључне документацијске информације (на српском и енглеском језику), садржај, резиме (на српском и енглеском језику) и списак коришћене литературе. У раду је наведено 587 референци. Дисертација садржи Увод, два дела (у оквиру којих је изнето укупно девет поглавља) и Закључна разматрања.

Након Увода следи Први део под називом „*Soft law* - део нове легислативне културе“ у коме је материја иложена у два поглавља: 1) „**Растућа сложеност међународног права и тенденције развоја међународних извора права**“ (с потпоглављима: „Нови правци развоја међународне правно – теоријске мисли и утицај појавних облика *soft law*“, „Поглед на систем међународног права кроз призму промена које носи присутност *soft law* аката“, „Различитост међународних нормативних техника и извора међународног права“, „Актуелни процеси и фактори који обликују међународни правни поредак“, „Процес хармонизације права“) и 2) „**Дефинисање појма *soft law***“ (с потпоглављима: „Термин *soft law*“, „Различитост дефинисања и одређивања правне природе *soft law*“, „Постојећа правна мисао и теоријски ставови поводом *soft law*“, „Историјски развој појма *soft law*“, „Функције *soft law*“, „Врсте појавних облика *soft law*“, „*Soft law* у Европској унији“, „Поређење *soft law* са *hard law*“).

Други део дисертације под називом „**Улога *soft law* као инструмента хармонизације у међународном трговинском праву**“ садржи седам поглавља: 1) „**Оправданост потребе за хармонизацијом међународног трговинског права**“ (с потпоглављима: „Различити методи хармонизације међународног трговинског права“ и „Значај хармонизације међународног уговорног права“), 2) „**Специфичности процеса хармонизације трговинског и уговорног права у Европској унији**“ (с потпоглављима: „Правни и политички аспекти активности на хармонизацији трговинског и уговорног права у Европској унији“ и „Рад на доношењу Европског грађанског законика“), 3) „**Методолошки аспекти *bottom up* приступа у хармонизацији међународног трговинског права**“, 4) „**Агенције за формулисање као субјекти хармонизације права**“ (с потпоглављима: „Својство агенције за формулисање“, „Најзначајније агенције за формулисање у области хармонизације међународног трговинског права“, „Однос и сарадња агенција за формулисање“, „Нормативни методи хармонизације агенција за формулисање“), 5) „**Употреба *soft law* инструмента у међународном трговинском праву**“ (с потпоглављима: „*Soft law* као модерно *lex mercatoria*“, „Специфичности *soft law* извора у међународном трговинском праву“, „Разлози за употребу *soft law* извора у међународном трговинском праву“), 6) „**Видови функција *soft law* у хармонизацији међународног трговинског права**“ (с потпоглављима: „*Soft law* акти у функцији модел закона“, „Образовни аспект *soft law* аката“, „Функција *soft law* аката као меродавног уговорног права“, „*Soft law* акти пред арбитражама и судовима“), 7) „**Најзначајнији извори *soft law* у међународном трговинском праву**“ (с потпоглављима: „Начела европског уговорног права“, „Принципи UNIDROIT за међународне трговинске уговоре“, „Заједнички оквир за уговорно право“, „Нацрт заједничког референтног оквира за европско приватно право“, „Начела европског уговорног права осигурања“). Након другог дела следе Закључна разматрања и преглед коришћене литературе.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

У Уводу кандидат поставља проблем истраживања који се односи на улогу тзв. *soft law* прописа (прописа меког права) у процесу хармонизације међународног трговинског права. С обзиром на то да је *soft law* проблематичан и неуједначено дефинисан феномен са становишта правне теорије, кандидат поставља као циљ дисертације успостављање концептуалног оквира за разумевање појма *soft law* и утврђивање његових карактеристика, те јасно разграничавање у односу на тзв. *hard law* (тврдо право) и указивање на квалитативан допринос *soft law* извора уједначавању међународног трговинског права.

У првом делу дисертације „*Soft law* – део нове легислативне културе“ и у оквиру првог поглавља кандидат анализира сложеност међународног права и тенденције развоја међународних извора права у контексту утицаја које врше *soft law* акти. У сврху спровођења анализе овог појма, претходно је заузет став поводом бинарне теорије права (према којој је меко право логички немогуће) и континуум теорије права (која дозвољава правно утемељење овог феномена), да би се приступило прегледу могућности које заступа хибридна теорија поводом начина употребе меких инструмената. Такође, кандидат врши увид у аргументованост преиспитивања модерног контекста правног плурализма, начела легалитета и оправданост критике теоријске анализе *soft law*. Затим наглашава да је разумевање међународног нормативног поретка условљено анализом разноликости нормативних техника које се користе приликом стварања међународног права уз истицање нове улоге компаративног метода у том процесу. У вези са тим се анализира и питање извора међународног права у контексту традиционалне класификације коју пружа члан 38. Међународног суда правде. Потом следи процена утицаја међународних организација и других међународних субјеката, те процеса глобализације, американизације и европеизације права као фактора који преобликују међународни легислативни систем. Затим кандидат износи поглед на савремен контекст спровођења процеса хармонизације права, те критику овог процеса уз наглашавање могућности за његово реafirмисање у модерним условима.

У другом поглављу дисертације под називом „Дефинисање појма *soft law*“ кандидат износи проблем термина *soft law* и указује на различитост дефинисања и одређивања правне природе овог феномена уз преглед постојеће правне мисли и многобројних теоријских ставова поводом меког права. Затим износи историјски развој појма меког права уз упоређивање ставова неосредњевековне генеалогije и социјалне генеалогije поводом утврђивања његовог изворишта и вредности. Следеће су анализирани функције које врше *soft law* прописи (функција пред – права, додатног права, пара права, модел законодавства, меродавног уговорног права итд.) а које све имају као крајњи циљ хармонизацију права. Потом је указано на разноврсност манифестационих облика у којима се појављују инструменти меког права, као и проблематичност давања њихове коначне класификације. Следи утврђивање тога на који је начин појава меког права специфична у контексту Европске уније и објашњава се зашто се оно сматра новом, терцијарном групом извора права у оквиру ове организације. Затим кандидат излаже компарацију *hard law* и *soft law* извора - превасходно у односу на међународне конвенције - како у погледу предности које показују меки инструменти у односу на тврде, тако и у погледу недостатака који их обележавају.

У другом делу дисертације под називом „Улога *soft law* као инструмента хармонизације у међународном трговинском праву“ кандидат у првом поглављу наглашава оправданост потребе за хармонизацијом ове области, различите методе којима се врши, као и приоритетност хармонизације уговорног аспекта трговинског права. Потом указује на специфичности, те правне и политичке активности на хармонизацији трговинског и уговорног права у Европској унији, где се одвија највише хармонизационих пројеката који спадају у *soft law*. Затим су у трећем и четвртном поглављу овог дела дисертације представљени методолошки аспекти тзв. *bottom up* хармонизационог приступа, те поједине најзначајније међународне организације у својству агенција за формулисање, као и њихова сарадња и употреба извора меког права. Након тога, дат је приказ *soft law* инструмената у међународном трговинском праву у коме се посматрају као вид модерног *lex mercatoria*. У шестом поглављу изнете су и специфичности и предности примене меких инструмената у овој области, те појединачни видови хармонизационих функција меког права у међународном трговинском праву и то: функција *soft law* као модел закона, меродавног уговорног права, права пред арбитражама и судовима, средства за тумачење и попуњавање правних празнина у међународном униформном и националним правима. Потом кандидат у последњем поглављу анализира најзначајније *soft law* прописе за међународно трговинско право. Представљени су, на

основу критеријума успешности, репрезентативности, актуелности и употребних вредности: Начела европског уговорног права, Принципи UNIDROIT за међународне трговинске уговоре, Заједнички оквир за уговорно право, Нацрт заједничког референтног оквира за европско приватно право и Начела европског уговорног права осигурања. Поводом сваког појединачног акта кандидат износи разлоге и услове настанка, значај, могућности употребе и даљу правну перспективу.

Целокупно излагање кандидат завршава Закључним разматрањима у којима врши сагледавање резултата постигнутих спроведеним истраживањем у циљу давања објективног погледа на *soft law*, оцену потенцијала *soft law* извора као средстава хармонизације међународног трговинског права уз имплицирање њихове шире примене и у праву Србије.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Марија Мркшић, „Потенцијал хармонизације и предности употребе *soft law* извора у области међународних трговинских уговора“, Гласник Адвокатске коморе Војводине, бр. 9, 2013, стр. 439-458; ISSN 0017-0933 (M53)

Јована Ђуричић, Марија Мркшић, „О модел законима УНЦИТРАЛ-а с посебним освртом на модел законе у области јавних набавки и инфраструктурног развоја“, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, бр. 3, 2013, стр. 559-574. ISSN 0550-2179 (M51)

Марија Мркшић, Јована Ђуричић, „Примена *soft law* извора на регулисање јавно-приватног партнерства у Европској унији“, Право и привреда, бр. 4-6, 2013, стр. 618-631. ISSN 0354-3501 (M51)

Марија Мркшић, „Перспектива *soft law* извора у праву осигурања Европске уније-разрада са становишта Начела европског уговорног права осигурања“, Зборник радова са XVI међународног научног скупа под називом „Осигурање и накнада штете“, Златибор, септембар 2013. године, стр. 101-113; ISBN 978-86-83437-97-9 (M31)

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Основни проблем рада је испитивање улоге *soft law* у процесу хармонизације међународног трговинског права. Резултати истраживања показују да је *soft law* важећа правна категорија, извор права и на више начина користан инструмент хармонизације међународног трговинског права.

Кандидат указује на то да се расправа поводом традиционалне поставке модерног међународног правног система води с обзиром на промене које условљава и феномен *soft law* као скуп несанкционисаних правила, која не настају кроз уобичајене легислативне процедуре, али које су све чешће примењивани као квазилегални инструменти разноврсних појавних облика. Као вид алтернативних хармонизационих средстава, често представљају увод у *hard law* чиме обележавају и редефинишу савремене међународне нормативне активности. Њихов утицај се схвата као признање да је ослабљена чврста контрола држава над међународним процесом стварања права. Из разлога што се различити међународни субјекти саглашавају са актима меког права, дисертацијом се закључује да конзервативан концепт и извори међународног права захтевају поновно вредновање, проширење, и динамичнији развој теоријске мисли одговарајућ брзини савремених међународних односа. У Европској унији чији је правни систем кохерентнији и где се спроводе најважнији хармонизациони пројекти овог типа, кандидат у складу са новијим научним погледима меко право посматра као терцијарни извор права, с обзиром на бројност, учесталост коришћења и кроз њега пројектоване хармонизационе циљеве.

Не постоји универзално прихваћена дефиниција појма *soft law*, како кандидат приказује кроз детаљну и опсежну анализу мноштва теоријских ставова. С обзиром на то да примењује да је категорично излагање поводом *soft law* тешко изводљиво у светлу контроверзе коју овај феномен изазива, непостојања акта којима су извори меког права уређени, као и у погледу тога што крајње разнолик број инструмената спада у његов опсег, кандидат пружа појашњавање карактеристика овог појма наглашавајући да се ради о апстрактним смерницама и карактеризацији. Поводом *soft law* износи следеће закључке: *soft law* се увек односи на инструмент у писаној форми у ком су садржана правила понашања; *soft law* инструмент необавезан је у формалном смислу, односно без утврђене санкције за неизвршење што условљава недостатак судске спроводивости; *soft law* инструмент производи *de facto*, не *de jure* правне ефекте а који зависе од других фактора у односу на правну обавезност, пре свега од квалитета нормативних решења; *soft law* инструменти имају различит незваничан степен обавезности у примени што примарно зависи од ауторитета и фактичког утицаја њиховог доносиоца; *soft law* инструменти имају нормативну компоненту, пре свега номотехничку структуру, иако настају ван граница формалног права и засновани су пре свега на чињеничном стању; *soft law* је феномен хетерогеног састава у смислу разноликости инструмената који спадају у његов опсег; *soft law* има хармонизациону, унификациону, глобализациону, проактивну улогу и утиче на развој међународног права; *soft law* не настаје уобичајеним и устаљеним легислативним процесима већ се ствара на начин који је нетрадиционалан, динамичан и није искључиво државни; *soft law* могу стварати државе, међународне владине и невладине организације, професионалне асоцијације, академске *ad hoc* групе; *soft law* је комплементарно, не и супротстављено традиционалним правним инструментима; употреба *soft law* је карактеристична за међународну заједницу али је најчешћа и логистички најразвијенија у оквиру ЕУ, одакле се његов утицај даље шири на ниво националних законодавстава.

Кандидат наглашава да је даља хармонизација међународног трговинског права неопходна јер је у интересу већине учесника у међународним трговинским односима стварање правне извесности и смањивање трошкова трансакција што се најбоље постиже униформношћу правила којима су ови односи уређени. Због значаја ове материје спроводе се многи, методолошко разноврсни пројекти с циљем хармонизације, међу којима се инструменти меког права посматрају као модерно *lex mercatoria*. *Soft law* у овом контексту кандидат одређује као скуп несанкционисаних прописа којима се регулишу упутства за обављање трговинског пословања а чији је систем неформалних санкција разноврсан и ефикасан. У оквиру међународних трговинских односа показују се као практични и привредницима погодни прописи. Међународне организације и удружења њима врше својеврсну аутономну међународну кодификацију којом изражавају интересе професионалних и пословних кругова а без неопходности формалног поступка унификације по поједине државе.

Кандидат закључује да се модерно међународно трговинско право развија под утицајем *soft law* извора којима се значајно унапређује процес хармонизације у оном простору у коме традиционални

извори показују недостатке. Квалитети инструмената меког права произилазе из препознавања и последичног усавршавања појединих потешкоћа које се јављају у вези са употребом *hard law* извора. Наиме, услед неадекватности примарно конвенција али и обичаја паралелно јача подршка и подизање свести о учинцима *soft law*. Оно се користи када није још увек могуће из више разлога област од значаја уредити тврдим инструментом а неопходно је предузети неку радњу. Уколико је поводом деликатног правног питања (попут новог или мешовитог уговора) тешко оствариво постићи икакав компромис, формулисање прелазног решења путем меких правних инструмената може бити једина солуција, јер би субјекти у питању под другим условима одбили да се обавезу те је понекад једина алтернатива неуређености и нормативној анархији.

Надаље, кандидат истиче да је ово материја у којој услед основних покретачких разлога који стоје иза међународне трговине, аутономији воље и аутономности субјеката, стоји и адекватност ових средстава. Такође, предност *soft law* је та што остварује утицај на основу снаге својих нормативних аргумената а без уобичајених притисака и претњи традиционалним врстама санкција и усмерено је на вишеструке актере међународне заједнице: државе, пословне и трговинске асоцијације, невладине и владине међународне организације и појединце. Дисертацијом се истиче да док се тврдо право некада сматра неадекватним јер је компромисног карактера и не оставља простора за експериментална решења, садржај меких инструмената је често амбициознији и далекосежнији него што би био производ конвенције па помера напред легислативне међународне токове. Њиме се може детаљније уредити неко питање него путем *hard law* и пружа могућност да се пласира најбоље решење а не решење засновано на најопштијем заједничком именуатељу тренутних могућности преговарача. Надаље кандидат истиче да се меко право брже доноси јер је необавезујуће, и у случају неадекватности акта меког права оно се просто неће користити или ће се моћи једноставније променити, стога се показује прилагодљивијим брзини и сложености модерних међународних односа. Такође, приликом израде тврдых инструмената велики финансијски издаци постоје у погледу преговарања, прикупљања информација, премошћавања језичких проблема а меко право се доноси економски исплативије, у смислу времена и уложеног политичког труда, те трошкова државне ратификације, бирократског и административног апарата.

Са друге стране, резултати истраживања у дисертацији указују на то да је основна мана *soft law* у самом оклевању поводом његове примене у међународном праву јер упркос уопштеној прихваћености његових ефеката, уколико га тела попут судова, држава, међународних организација и слично не признају онда не постоји ни њихов реални прагматични правни значај. Стога решења које ови акти нуде морају надоместити недостатак могућности принудног извршења убедљивошћу сопствених квалитета. Поводом критикованих својства меког права (пре свега њихове несанкционисаности), простор за напредовање кандидат види у рационализовању њихове употребе у смислу повећавања транспарентности процеса њиховог доношења, те ограничења и јасног диференцирања разних преклапајућих назива меких инструмената. Међутим, и поред непостојања универзално прихваћеног одређења овог појма те противљења његовој употреби, *soft law* је као квазилегални инструмент који се манифестује у крајње разноликим врстама прописа успео да продре у међународни регулаторни систем. Кандидат истиче да упркос доктринарним несугласијама поводом *soft law*, оно што се не доводи у питање јесте снага аргумената и убедљивост решења презентованих у овим изворима услед чега се за њих изналазе вишеструки модалитети примене.

Кандидат сматра адекватним изношење предлога за реафирмацију процеса хармонизације међународног трговинског права у виду потребе за ревизијом радних метода агенција за формулисање, као и преиспитивања партиципационе улоге приватног сектора у међународним легислативним процесима, али и спровођења правних реформи на националном нивоу држава које хармонизацију изводе. Закључује се да је неопходно да агенције за формулисање препознају ограничења инструмената које стварају, односно морају да постану флексибилније при њиховом одабиру. Надаље, важно је ускладити делатности ових агенција услед чијег нејасног разграничења надлежности долази до расипања ресурса, труда и интелектуалног капацитета.

Према кандидату, поред несумњиве преваге коју имају класични међународни извори права оправдано се све више употребљава *soft law*. Међународна трговина поље је у којем постоји адекватан простор и за једну и за другу врсту инструмената уз велике хармонизационе ефекте који се постижу кроз примену хибридног метода. Пракса и прихваћеност овог алтернативног приступа показују јасно да је одговор на хармонизационе потребе међународног трговинског права у комбиновању тврдых и меких инструмената. Према кандидату, тврдо право би се требало резервисати за фундаментална правила где су формалност и обавезност од суштинског значаја, чиме

се показује на посредан начин и поштовање према овим инструментима којима се окреће с појачаним опрезом.

Сваки међународни *soft law* акт има као основни циљ хармонизацију права што се према истраживању спроведеним у дисертацији остварује на неколико начина. *Soft law* акти као модел закони и узори при спровођењу легислативних активности значајни су носиоци хармонизације међународног трговинског права и нормативна су основа будућих пројеката. Врше директну хармонизациону функцију утичући на националне законодавне процесе али и на даље уједначавајуће напоре међународне заједнице или Европске уније као део формације новог *lex mercatoria*. Овакви меки акти својом функцијом легислативног узора стварају светско право трговаца, значајан су корак ка глобализацији правног размишљања као облик нелегислативне кодификације чиме денационализују правни режим прекограничних трансакција. Такође, посебно на нивоу Европске уније постаје уобичајено укључивање ових аката у наставни материјал чиме се повећава њихов кредибилитет и јача идеја о заједничком језгру европског уговорног и уопште приватног права. *Soft law* акти уговорне стране могу одабрати као меродавно уговорно право чиме учвршћују праксу и учесталост окретања овом виду инструмената и повећавају њихов ауторитет. Посебно у области међународне трговине долази до изражаја адекватност прописа меког права које странке на основу аутономије воље и у пољу својих диспозитивних овлашћења бирају као најквалитетније нормативне опције. Примена *soft law* аката пред арбитражама ствар је учвршћене праксе, чиме се профил појединих коришћених докумената значајно подиже. Такође, неформални систем меког трговинског права као израз заједничких ставова пословне међународне заједнице више погодује стилу трговинских арбитража него судовима. Надаље, *soft law* акти користе се као средство тумачења и допуне међународног униформног и националних права и управо у овом аспекту кандидат истиче неке од највећих предности употребе меких инструмената у области међународног трговинског права. Наиме, кроз надомештање нејасних формулација конвенцијских компромисних решења али и правних празнина, *soft law* прописима се врши веома корисна улога учвршћивања судске и арбитражне праксе, те у ширем контексту хармонизација права. Кроз ову функцију потврђује се вредност и квалитет решења садржаних у меким прописима, те се даје најбољи пример на који се начин може применити хибридни приступ као модеран вид хармонизације права, односно на који начин *soft law* акти могу бити комплементарни *hard law* актима. Кроз интеракцију тврдог и меког права у једном коегзистирајућем моделу, кандидат сматра изгледним позитиван исход у виду надопуњавања њихових појединачних потенцијала.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Кандидат у раду доказује своје тезе одговарајућом употребом свих релевантних метода научног истраживања. Институт *soft law* сагледан је на целовит и суштински нов начин, с концентрацијом на функције *soft law* прописа у међународном трговинском праву. При томе је претходно обављено темељно, систематско истраживање у којем је коришћена обимна библиографска грађа коју поред монографских дела, чини велики број домаћих и страних чланака, углавном новијег датума. Излагања су заснована на исцрпном упоредноправном приказу теоријских ставова који су подвргнути критичком сагледавању када то захтева тема дисертације. Историјским методом утврђен је развојни пут и уобличавање института *soft law* у међународном праву. Методом тумачења утврђиван је садржај или значење појединих правних норми и појмова, као и намере доносилаца анализираних прописа. Социолошки метод је коришћен да би се анализирали друштвени узроци опредељења за коришћење ових прописа, што од стране држава и међународних организација, што с аспекта привредника. Основни текст дисертације је употпуњен са 587 референци у којима је дата анализа значајног броја судских и арбитражних одлука, на основу којих кандидат гради аргументоване закључке поводом недовољно истражене предметне проблематике на овим просторима. Из реченог следи да је оцена начина приказа и тумачења резултата истраживања позитивна.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање:

<p>1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме</p> <p>Докторска дисертација написана је у потпуности у складу са пријављеним концептом и елементима наведеним у пријави теме.</p>
<p>2. Да ли дисертација садржи све битне елементе</p> <p>Дисертација садржи све битне елементе.</p>
<p>3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци</p> <p>Правна доктрина је до сада активније анализирала <i>soft law</i> на пољу међународног јавног права, него што је то случај са међународним приватним и у оквиру тога трговинским правом, а где су се управо, како кандидат и резултати дисертације указују, хармонизациони потенцијали ових инструмената показали изузетним. О појму <i>soft law</i> не постоји консензус у правној теорији, а поједини аутори су се кроз научне радове махом бавили појединим прописима меког права, сконцентришући се на њихову формалну несанкционисаност. Последично, не постоји одговарајући доктринарни преглед значаја ових прописа као могуће алтернативе класичној легислативи.</p> <p>Кандидат је у циљу попуњавања наведене празнине у теорији, извршио темељан и систематски преглед постојећих знања, те опсежну анализу теоријских ставова поводом меког права и ефеката досадашње праксе, предности и недостатака поводом коришћења <i>soft law</i> инструмената. Бројни ставови кандидата потврђују почетну тезу о потреби за даљом хармонизацијом међународног трговинског права, коју је међутим потребно изводити на више начина, па и путем <i>soft law</i> извора.</p> <p>Дисертацијом је успостављен концептуални оквир за разумевање појма <i>soft law</i> уопште уз постизање научне обједињености материје <i>soft law</i> у оквиру међународног трговинског права, чиме је превазиђена досадашња недореченост у теоријско - систематском приступу. Такође, указано је на квалитативан допринос <i>soft law</i> извора уједначавању ове области кроз целовит приступ као и на примерима најуспешнијих прописа. У дисертацији је пружен афирмативан поглед на употребне могућности ових аката уз заговарање њихове обимније примене као инструмената који су комплементари тврдим правним прописима, у оном простору у коме <i>hard law</i> акти показују недостатке. Хармонизациони потенцијал <i>soft law</i> извора у области међународног трговинског права кандидат представља кроз конкретне примере функција ових прописа као модел-закона, меродавног уговорног права, примене пред судовима и арбитражама и средства тумачења и попуњавања правних празнина међународног униформног и националних права.</p> <p>Дисертација пружа иновативан и савремен поглед на феномен <i>soft law</i> као део нове легислативне културе и имајући у виду актуелно стање и потребе правне праксе може служити као водич и вид инструмента за упознавање са најважнијим <i>soft law</i> обележјима и прописима у међународном трговинском праву, али и као средство подизања свести и промовисања употребе <i>soft law</i> извора међу привредницима, али и представницима законодавне власти у Србији у којој је слабо развијена свест о њиховом потенцијалу. Понуђени предлози имају посебну важност у периоду усклађивања домаћег права са правом Европске уније.</p> <p>Овакав свеобухватан приступ и начин обраде проблема који је кандидат спровео у изради докторске дисертације, уз критичку анализу и изражавање сопствених ставова, као и изношење предлога решења основног проблема за потребом хармонизације међународног трговинског права представља значајан допринос домаћој науци који ће, може се претпоставити, послужити као извор при проучавању <i>soft law</i> уопште и <i>soft law</i> у међународном трговинском праву. На основу изложеног се може закључити да докторска дисертација кандидата Марије Мијатовић може у значајној мери допринети развоју појединих сегмената правне науке, законодавства и правне праксе.</p>
<p>4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања</p> <p>Дисертација нема недостатака који би утицали на резултате истраживања.</p>
<p>X ПРЕДЛОГ:</p> <p>На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:</p>
<p>- да се докторска дисертација прихвати, а кандидату одобри одбрана</p> <p>Полазећи од напред наведених ставова Комисија предлаже Наставно-научном већу Правног Факултета Универзитета у Новом Саду да прихвати позитивну оцену докторске дисертације „Soft</p>

law као инструмент хармонизације међународног трговинског права“ и да кандидату Марији Мијатовић одобри јавну одбрану.

НАВЕСТИ ИМЕ И ЗВАЊЕ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ
ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. Председник Комисије:
академик проф. др Радован Вукадиновић,
редовни професор Правног факултета у Крагујевцу

---

2. Члан Комисије:
проф. др Душанка Ђурђев,
редовни професор Правног факултета у Новом Саду

---

3. Члан Комисије:
доц. др Сандра Фишер Шобот,
доцент Правног факултета у Новом Саду

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај.